

Régi csíki népdalok.

Egyik nagynevű zeneírónk szavai szerint ne keseregjünk azon, hogy kevés a régi zenei feljegyzésünk, ne búsuljunk azon, amink nincs, hanem örvendjünk annak, amink van. Legyünk büszkék és boldogok, hogy olyan nép fiai lehetünk, melynek még van élő hagyománya, hogy a magyar zene Monumentáinak értékesebb fele nem könyvtárakban hervad, hanem élve él, hogy olyan korban élhetünk, amelyet a nyugati népek magukra nézve már csak rekonstruálni tudnak.¹

Mielőtt az élve élő néhány csíki népdalt láthatnók, vizsgáljuk meg röviden a legutolsó magyar zenei kutatások eredményeit különös tekintettel a legrégebb dallamanyagra és a IV. zenedialektus-területre, amelyhez Csík is tartozik.

A legrégebb magyar népi zenestílus ismertető jegyeit Bartók és Kodály nyomán Szabolcsi Benedek a következőkben sűrítette össze.²

1. Félhangnélküli ötfokú hangsor (pentatonia), melynek hangközei úgy helyezkednek el, hogy a hangsornak moll-jelleget adnak (például g-b-c-d-f). Más, dúr-jellegű rokonhangsoroknak csak elenyésző nyoma maradt a magyar népzeneben.

2. Kötetlen tempójú, recitáló előadásmód (rubato-parlando).

3. Egyenlő szótagszámú (izometrikus) sorokból, főként 8-asokból és 12-esekből álló strófák; a sorok száma négy. A strófákon belül zárt felépítés, de nem sorok visszatérésén alapuló architektónia. A négy szakasz zenei tartalma általában, az 1. és 4. szakaszé minden esetben eltér. Sémája: ABCD. Különösen jellemző a lefeléhaladás, a kezdősorok kvinttel mélyebben való megisméklése (ez utóbbi valószínűleg legősibb szerkezeti elve a magyar népzenenek).

4. Ornamentika: a dallamhoz szervesen hozzáfűződő ékesítőhangok.

Mindezek a vonások nagy régiségre vallanak; a teljes magyar nyelvterületen közösek lévén, kétségtelenül alapjául szolgáltak a teljes magyar népzenei fejlődésnek. A IV. zenedialektus területen, vagyis a Székelyföldön és a Székelyföldről kiszakadt bukovinai székelyek között és a moldvai csángómagyaroknál fokozottabb a rubato, gazdagabb az ornamentika és ragaszkodás mutatkozik az eredeti b3-as főcezuráéhoz.

Hogy miért él épen a Székelyföldön, főképen az Olt és Maros felső folyásánál szinte érintetlen formában a legrégebbi magyar dallamanyag, hogy miért a „magyar népdal Mekkája Csík“, azt a következő tények igazolhatják:

Berengár Jakab és Bonofátó Raymund pápai tizedszedők 1332. és 1337. között írt dézsmajegyzékéből Csík vármegye térképe már fölrajzolható. Az akkor ott talált hitközségek, templomok és plebánosok léte jóval azelőtti

¹ Kodály Zoltán: *Néprajz és zenetörténet*. Ethnographia. 1933. 4—15.

² Kodály Zoltán: *Ötfokú hangsor a magyar népzeneben*. (Zenei Szemle, 1917. és Sepsiszentgyörgyi Székely Múzeum Emlékkönyve, 1929.); Bartók Béla: *A magyar népdal*, 1924. Szabolcsi Bence: *Népvándorláskori elemek a magyar népzeneben*. Ethnographia, 1934.

kezdést, vallási életindulást igazol. Az is meggondolkoztató körülmény, hogy Csík talán egyetlen megye, ahol a római katolikus vallás a régi magyar vallásból való kitérés óta megszakítás nélkül, más vallás hatása nélkül, idegen földről behozott és „magyar“-nak minősített vallásos énekek hatása nélkül éli életét. A valamikor egységes magyar népkultúrából kivált nép-réteg alkalmakhoz nem kötött dallamanyaga is a katolikus egyház templom-ban énekelt egyházi latin énekeitől teljesen függetlenül és zavartalanul élhetett és a székelyek a „keservesekben“ apáról fiúra örökölve énekelhették „búsabbnál búsabb verseiket“.

Csoda-e ezek szerint, ha a legrégebbi énekstílus épen ezen a területen él, ha Csík néhány öreg asszonya, embere lelke mélyen öntudatlanul bár, de szeretettel ápolgatja őseinek drága hagyatékát, és ha a kutató, kit a „vad-virágok szépsége“ vonz, meglepőbbnél meglepőbb dallamot, szöveget talál.

Csik megyében 1936. karácsonya körül rövid kutató utat tettem, melynek eredményeként mintegy 50 világi dallamot jegyeztem fel. Jelen értekezésemben csupán 12 dallamot közlök, melyeket Bartók Béla kiadásra alkalmasnak és kívánatosnak ítélt.³

A könnyebb áttekintés kedvéért a már szokásos módon a dallamokat négy sorba írtam egyrészt, másrészt pedig, hogy a legfontosabb négy oszlopot, a dallamsorok záró hangját azonnal föllelhessük. Hogy dalainkat egymással és más helyeken közölt dallamokkal összehasonlíthassuk, minden dallamot közös finalisra: g'-re hozunk. A hangok neveit számokkal helyettesítjük: g' = 1; a' = 2; h' = 3; c'' = 4; d'' = 5; e'' = 6; f'' = 7; g'' = 8.

Az árváké.

A-zétt mondom nek - tek a jól meghallgassátok

A szé-gén ár-vá-kot ne suj-to-gas-sá - tok

Met a ki mennyek -ből gondot vi-sel rá-tok

Meg-bün-tet ti-te-ke-t azt jól tudhas - sa -tok.

³ Ezúttal mondok köszönetet Bartók Béla, dr. Szabolcsi Benedek, dr. Bartha Dénes, dr. Szabó T. Attila és Volly István uraknak, hasznos útbaigazításaiért és tanácsaiért.

Első négy dalunk a legrégebbi dallamanyagból valók, mert parlando-rubato ritmusuak, tizenkét-tizenegy-nyolc-hat szótagú izometrikus négy soros dallamok, főcezurájuk b3, egy esetben 8" (!) kivételes ritka eset.

2. Met jaj az árvának járása kelése *
 Jaj annak a földön itt minden lépése.
 Met nem úgy süt arra fel még csak a nap es
 Nem ragyog fel arra még csak a csillag es.
3. Ha aranyból van es a kapu felfájo
 Azétt bizon méges csak arvo az árvo
 Szomorúság annak már egész élete
 És gyászba van annak örökké a szüive.
4. Azét kik az árvaságba részt vettetek
 Már árvaságtokba el ne csüggedjeteK
 Maga az Úr Jézus rendelte aszt nektek
 Kesorü poharát, hogy kiürítsétek.
5. Met ő sem ment addig bé szeni országába
 Kesorü poharát amíg meg nem itta
 Azétt mü reánk es annyira elhagyta
 Hogy mü es igyuk meg, met ő es megitta.
6. Vegyük tehát azétt mü a szent keziből
 Met Ó bocsássa ránk nagy szeretetiből
 Hogyha vissza venné, kérjük Őtöt azon
 Muljék el a pohár, met keserü nagyon.
7. Hagyjuk tehát mü es szent akarattyára
 Hogyha el nem mulik, igyuk meg szováro
 Met tuggyuk nagy gongya vagon az árváro
 Meg szokta büntetni, ki azokat báncso.
8. Tú hát az Istennek hálákoK aggyatok
 Kik az árvaságbo részeseK nem vattok
 A szegén árvákoK ne szomoricecsátok
 Kesorüségikbe csak vigosztojjátok.

Énekelté: Becze Antalné 84 éves asszony, 1937. jan. 24-én, Kászonfeltízben. Egy szakaszt 47"-ig énekelt.

Változatai: Bartók: *A Magyar Népdal*, 3., 4. sz. Bartók—Kodály: *Erd. Népd.* 90. sz.

* A népi szöveg fonetikus írásától nyomdatechnikai okokból eltekintünk.

Parlando rubato. *rit.*

Ár-va ma-dár mélt keseregsz az á - gon

Nem csak te vagy el-hagyott ez v - i - lá - gon

¶ Nekem sincsen é - des-apám semanyám

A jó Is-ten gon-dot vi-sel még re-ám.

Eredeti finalis.

Dallamszerkezet: 8, b3, 4. Szótagszám: 11. Ambitus: VII—9.

Árva vagyok azon kezdem panaszim
Nincsen apám, nincsen anyám gyámolim
Itt kiteccik ki az igazi j-árvó
Nincs ki bujjék gyászos koporsojára.

Nincsen apám, nincs egy igaz szeretőm
Rég hogy nyugusznak a gyászos temetőn
Nincsen apám, nincs egy igaz szeretőm
Rég hogy nyugusznak a gyászos temetőn.

Fenn az égen bús gerlice csirikol
Ő es elvesztette párját valahol
Szájj le hozzám bús gerlice búsulni
Be meguntam egyedül kesergeni.

Öncsed öncsed bús szemeim könnyeid
Oly bánattya mind nekem senkinek sincs
Mer engemet kedves babám elhagyott
Aki engem tiszta szívből ohajtolt.

Ha elhagyott én azokat nem bánom
 Hűségemet én es másnak ajálom
 Ha elhagyott a jó Isten nem hagy el
 Engem áldjon s téged se felejtse el.

A Tiszából a Dunába foly a víz
 Megájj mond meg drága kincsem miatt sírsz
 Hogyne sírnék keseregnék bánkódnám
 Most akarálak szeretni s elmémsz mán.

Ha elmémsz es en neked azt kívánom
 Még az út es piros rozsáé vájjon
 Még a fű es édes almát teremjen
 A te szived engem el ne felejtse.

Énekelté: Veress Istvánné, 54 éves asszony, 1937. jan. 22-én Kászonimpéren. Egy szakaszt 46"-ig énekelt.

Változatai: Bartók—Kodály: *Erd. Népd.* 116. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, X. 56. sz.

Parlando.

Fel-sü-tött a nap su-gá-ra
 Minden em-ber ab-la-ká-ra
 Jaj Is-te-nem mi az o-ka
 Nem süt az e-nyim-re so-ha.

Eredeti finalis.

Dallamszerkezete: 1, b3, b3. Szótagszám: 8. Ambitus: VII—8.

2. Talán meg vagyok átkozva,
Az Istentől ostorozva;
Vagy Istentől, vagy embertől
Vagy a régi szeretőmtől.
3. Szép a tavasz, de szebb a nyár
De szép aki párjával jár
Jaj de szép a párosulás
Aki eltalálja egymást.
4. Tavaszi szél utat szároszt
Minden madár társat választ
Jaj Istenem kit válozzak
Hogy egyedül ne maraggyak.
5. Elmém bojog mind a felleg
Szivem romlik mind az éveg
Mind aszt mondják nem búsulok
Hogy az uccákon nem sírok.
6. Elmém bojog mind a felhő
Hull a könnyem mind az eső
Árkot mosott az arcámra
Mind a zápor az uccára.
7. Jaj Istenem kérlek verd meg
Aki mián gyászt viselek
Jaj Istenem mi az oka
Hogy nálunk nincs világ soha.
8. Talán nincsen senki otthon
Aki világokat gyűjcsen
Bémegyek a bús házomba
Lefekszem a bús ágyomba.
9. Álom nem jó a szememre,
Könnyek hullanak ölömbe.
Álom nem jó a szememre,
Könnyek hullanak ölömbe.

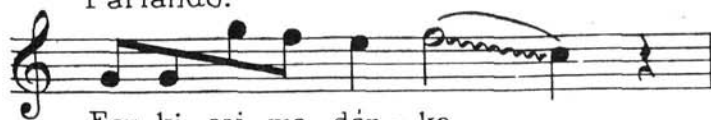
Énekelte: Veress Istvánné, 54 éves asszony, 1937. jan. 22-én, Kászonimpéren. Egy szakasz eléneklésének ideje 32".

Szövegváltozatai: *Magy. Népkölt. Gyűjt.* VII. 86; 141; 269. Domokos P. Péter: *A Moldvai Magyarság*: 139.

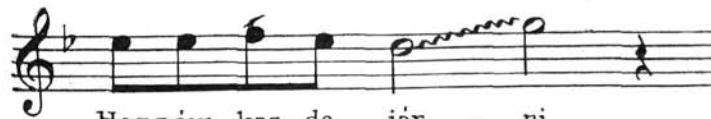
Dallamváltozatai: Bartók: *A Magyar Népdal*, 1924. 12. sz. Bartók—Kodály: *Erd. Népdalok*, 52. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, X. 53. sz.

Parlando.

Eredeti finalis.

Egy ki-csi ma-dár - ka

Hezzám kez-de jár - ni

Vi - rá - gos ker - tem - be

Fész - ket kez - de rak - ni.

Dallamszerkezet: 4, 8 (1)*. Szótagszám: 6. Ambitus: 1—8.

2. De aszt az irigyek
Észre kezdék venni
Kicsi madár fészkit
Széjjel kezdék hánni.

3. Elment a madárka
Idegen országra
Irja levelibe
Vissza jő tavaszra.

4. Ha tavaszra nem jő
Buzapirulásra
Ha akkorra nem jő
Tudom sohasem jő.

5. Jer vissza madárka
Üres a galicka,
Csináltatok neked
Aranyból házocskát*
Aranyból házocskát
Gyémántból válucskát.

* A két utolsó sort a 3. és 4. dallamsorra énekli.

Énekelt: Balázs Ádámné (csögös), szül. András Anna (sáska), 80 éves asszony,
1937. jan. 22-én, Kászonimpéren. Egy szakasz eléneklésének ideje 28".

6. Abba enned adok
Fehér zsemlecipót
Abba innod adok
Piros szerelem bort.

Változatai: Bartók: *A Magyar Népdal*, 43. sz. Bartók—Kodály: *Erd. Népd.* 150. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, I. 3. sz. Erd. Muz. 1892. IX. 554. l. a Konez József daloskönyvében 1748. körül.

* Ritka kivétel, hogy a főcezura 8.

Következő két dalunk szintén a régi dallamanyagból való. Az elsőnek ritmusa: $\frac{2}{4}$; a másodiknak: $\frac{2}{4}$

Az előbbi hat, az utóbbi nyolc szótagú; mindkettő ritmusa: tempo giusto.

Tempo giusto.

Vi - rá - gos ken - de - rem

el - á - zott a tó - ba

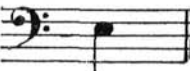

ha nem sze - recc ró - zsám

ne menny a fo - nó - ba.

Eredeti finalis.

Dallamszerkezet: 5, VII, VII. Szótagszám: 6. Ambitus: VII—8.

2. Elejted az órsót
Nem lesz ki felaggya
Bánatos szivedet
Ki megvigasztajja.

3. Bánnyad asszony bánnyad
 Leányodhoz járok
 Nappal vele járok
 Éjjel vele hálok.

Énekelte: Kozma József, 59 éves férfi, 1937. jan. 26-án, Csíkjenőfalván. Egy szakasz eléneklésének ideje: 7".

Változatai: Kodály: *Székely Nemzeti Múzeum Emlékkönyve*, 1929. 210. lap. Bartók: *A Magyar Népdal*, 35. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, III.

A vén Cseke nótája.

Tempo giusto.

Ki - haj - tot - tam a csor - dá - ba

Ko - mám - asz - szont meg - ta - lál - tam

Pa - na - szi - mot ad - dig mondtam

Mig a csor-dát visz-sza - vár - tam.

Dallamszerkezet: 4, 1, 5. Szótagszám: 8. Ambitus: 1—8.

Eredeti finalis.

2. Három pászmát motolláltam
 Aszt is hat hónapig fontam
 Aszt is hat hónapig fontam
 Méges eleget alúttam.

3. Kenyeret is jól tud sütni
 Kéccer kever kovászt neki
 Kéccer kever kovászt neki
 Méges keletlen béveti.

4. Ne búsújjon komámasszon
Csak az Isten rozsot aggyon
Sujokkal kell kicsépelni
Hogy aszt ne hajja meg senki.

Énekelte: Becze Antalné, 84 éves asszony, 1937. jan. 22-én, Kászonfeltízen. Egy szakasz eléneklésének ideje 12".

Dallamváltozatai: Bartók: *A Magyar Népdal*, 11. sz. Bartók—Kodály: *Erd. Népd.* 22. sz.

A következő ballada két változatban érdekes példája a változó ritmusu dallamoknak. Első részök parlando-rubato, második részük tempo giusto ritmusu. A páratlanul szép két ballada „keserves” részében a haldokló apáért aggódó gyermek rubato-parlando dallamával belesírja panaszát és hívó szavát az éjszkába, a háztól távol táncoló anya fülébe, mire a „rossz feleség” tempo giusto, szinte hallhatóan feszes táncritmusu, $\frac{2}{4}$ -es dallamával gyermekét elintő, urát nem sajnáló szöveget ejtve tovább táncol. Az egész dallam a félhangnélküli ötfoku sor hangjaiból épült „tisza pentaton” dallam.

Parlando.

Jőj - jön ha - za é - des - a - nyám

Mert nagy be - teg é - des - a - pám

Tempo giusto.

Várj fiam egy kicsit hogy táncojjak egy kicsit minnyá hazamegyek

Egyet ket-tőt for-du-lok minnyá ott-hon le-szek.

Eredeti finalis.

Dallaszerkezet: b3, b3, VII. Szótagszám: 8—8; 8+6; 8+6. Ambitus: VII—8.

Jőjjön haza édesanyám!
Mert meghót az édesapám!
Eriggy...

Jöjjön haza édesanyám!
Eltemettük szegén apám...
Eriggy...

Jöjjön haza édesanyám!
Már torozzuk édesapám!
Eriggy...

Jöjjön haza édesanyám!
Leánkérők jöttek hezzánk.
Isten álgya komámasszon
Most már hazamegyek;
Eljöttek a leánkérők
S én férjhez es menyek.

Énekelté: Veress Istvánné, 54 éves asszony, 1937. jan. 22-én, Kászonimpéren. Egy szakasz 19" alatt énekelt el.

Változatai: *A Magyarság Néprajza*, III. 109, 146. lap. Bartók—Kodály: *Erd. Népd.* 14. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, II. 8. sz.

Eredeti finalis.

Jöjjön haza édesanyám!
Mert nagy beteg édesapám

Urat eleget kapok de lepedőt nem szabok.

Énekelté *Beece Antalné*, 84 éves asszony, 1937. január 22-én, Kászonfelfűzben. Egy szakasz eléneklésének ideje 20".

Változatai: *A Magyarság Néprajza*, III. 109. 146. lap. Bartók—Kodály: *Erd. Népd.* 14. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, II. 8. sz.

Következő dalunk nyilván a vegyes dallamanyagból való. Tempója ugyan parlando, négy izometrikus sorból áll és fölépítése is megfelel a régi stílus követelményeinek, csupán a pentaton hangsorra helyezett 1—6 fokú dur sora és a teljesen szokatlan 2 fokon álló főcezurája van, melyek miatt nem sorozható a legrégebbi anyag közé.

Elbeszélve.

Eredeti finalis.

Dallamszerkezete: 3, 2 (1) 2. Szótagszám: 8. Ambitus: 1—6.

2. A falumon végig mentem
Mindenkitől búcsút vettem
Nem tudom engem valaha
Látnak-e vagy többet soha
Látnak-e vagy többet soha.

3. Jobb kezem nyújtom nékiek
 Úgy ajánlom az Istennek
 Nekem jó utat mondának
 De azzal nem vigasztalnak
 De azzal nem vigasztalnak
4. Öntöm könnyeim záporát
 Megáztatom hazám porát.
 Csendes házam megérdemli,
 Érte könnyeket hullatni.
 Érte könnyeket hullatni.
5. Hol az úton sétálgatok
 Hol az úton sírva járok
 Irok haza egy levelet
 Ne is várjanak engemet.
 Ne is várjanak engemet.
6. Mert vagy haza szabadulok,
 Vagy a csatába meghalok,
 Mert vagy haza szabadulok,
 Vagy a csatába meghalok.
7. Zöld az útnak a két széle,
 De bánatos a közepe.
 Búson mesérozok rajta,
 Sűrű könnyeket hullatva.
8. Ájj meg, ájj meg kérgyelek meg,
 Hogyha elmentsz hol kaplak meg,
 Galicia közepibe,
 Egy kaszárnya van építve.
 Egy kaszárnya van építve.
9. Abba vannak a székelyek,
 Abba búsulnak szegények.
 Abba vannak a székelyek,
 Abba búsulnak szegények.
 Abba búsulnak szegények.
10. Bojog elmém mind a felleg
 Romlik szívem mind az éveg
 Bojog elmém mind a felleg,
 Romlik szívem mind az éveg.
 Romlik szívem mind az éveg.

Énekelte: Kozma József, 59 éves férfi, 1937. jan. 26-án, Csikjenőfalván. Egy szakaszt 22" alatt énekelt el.

Szövegváltozatát Szabó T. Attila, Domokoson (Szolnok-Doboka vm.) jegyezte fel. L. még *Magyar Népk. Gyűjt.* II. (1872.), 155. lap. Seprődi: *Etnographia*, 1906. 246. és 305.

Kádár István históriás éneke nem tartozik ugyan a szigoruan vett népi énekek anyagához, de régisége és ritkasága miatt följegyezhetőnek véltem.

Parlando ritmusa, izometrikus négy sora, ABCD dallamföleépítése, eső iránya és a két utolsó sor pentatoniája a legrégebbi dalaink közé juttatják.

Röviden, szinte szaggatva, elbeszélve.

Szörnyű nagy rom-lás-ra készült Pan-no-ni - a

kinek mint ten-ger-nek meg-á - ra-da hab-ja

Sok bűnak bá-nat-nak kö-rül-vet-te ár-ja

mer a vi-té-zek-nek e-sett ma egy héj-ja.

Eredeti finalis.

Dallamszerkezete: 5, 4, 1. Szótagszám: 12. Ambitus: V—7.

2. Nem illik a vitézt nékem elhallgatnom,
Sőt méltó Kádárról bölcs verseket írnom
Elsőbbben szentírást kell ezekről hoznom.
Azután a romlott magyar népre szabnom.
3. Az Isten ládáját egyszer el is nyerték,
Hofnest és Finiást mikoron-megölték,
Mikor Héli papnak a dolgot megvitték
Rút halállal meghalt, székéből kiesék.
4. Mert fogva tartaték Babiloniában,
Sokszor sok zsidóság esett el a harcban.
Mert fogva tartaték Babiloniában
Sokszor sok zsidóság esett el a harcban.

5. Hektor is valamint trójában* látszaték,
Addig a város is épen megtartaték,
De mihelyt Hektornak nyaka elmetszeték
Mindjárt a város is pogány kézre bírék.
6. Nem így van-e dolga jó Magyarországnak
Abban növelkedett vitézlő Kádárnak
Mássa volt higgyétek Hektornak s Joábnak.
Oltalmazója volt Kádár az országnak.
7. Azt reméli vala róla immár szivünk
Isten után, hogy Ő lesz egyik védelmünk
Bástyánk erőss tornya ő leszen minekünk
De jaj megcsalatoott szerelmes nemzetünk.
8. Mert igen hirtelen esik változása,
Midőn küldi Őtöt Papóc oltalmára,
Ujfaluhhoz gyüle tatárok tábora,
Ujfalunak is majd megsegít hadnagya.
9. Drába vizen mingyár több tatár érkezik,
Hátul a seregek eszegebe nem veszik,
Hogy más óta vizen több tatár érkezik.
Kádár vitéz módra velek megütközik.
10. Fölemelé Kádár szemeit az égre,
Mondván Uram Jézus! Jőjj segítségemre
Mert nem látok embert jőni segítségre
Mondván Uram Jézus jőjj segítségemre.
11. Fenn szóval kiáltja a zászlótartónak:
Vidd el fiam vidd el a zászlót más útnak
Hogy el ne vesszen mind Urunk kedves hada,
Mert Magyarországért meghalok én még ma.
12. Kiontom véremet én szegény hazámért
Ezennel meghalok kedves nemzetemért
Nem szánok érette bizon ontani vért
Mert a Krisztusomtól kapok jutalmat s bért.

* Trójában?

13. Tatár a nyilvesszõt mint polyvát úgy szórja
Mégis ugyan villog, forgódik két karja
Dehogy fáradozott nyilak erejével
Mégis mindhalálíg hegyes törrel öklel.
14. Leomlik a tatár elõtte sereggel
Azért búcsuzását rám bízta ily renddel:
Leomlik a tatár elõtte sereggel
Azért búcsuzását rám bízta ily renddel:
15. Elsõbben végbéli szives akaróim
Fülöpi, pápóci, szécsenyi rokonyim
Nográdi, palánchi, gyarmati társaim,
Diósgyörgy, olnadi, szendrei barátim!
16. Kikkel az Alföldön sokat sonyorkottam,
Sok deret, hideget, meleget kóstoltam
Sokszor a tatárral szerencsét próbáltam
Már Isten hozzátok, tölletek megvállom.
17. Széki Péter, aki buzgó szeretettel
Úgy vótál én hozzám mind test a lélekkel
Megbocsáss az egész pápóci sereggel
Ha vótam hozzátok valami véccséggel.
18. Mint atya magzatit engem úgy szerettél
Hibás dolgaimban gyakran meg feddettél
Sok jó akarattal vótál mint lehettél
Isten holdgiccsen engem megbecsültél.
19. Szabó Pál szerelmes édes kenyeresem
Kit a hannagyságra jó szívvel emeltem
Tedd a sírba kérlek meghidegült testem
Onnan élékéri Krisztus én elhiszem.
20. Nem kívánom vígy el ama messze földre
Se nem ama pompás temetõhelyekre
Hanem hol kiömlik testemnek a vére
Ott legyen csak közél eltemetõ helye.

21. Ámbár a vadak is testemet megrágják,
Hollók és farkasok csontomat kiszípják
Ítélet napjára met eléállítják
Abba reménségbe ismét feltámasszák.

22. Dicsiret dicsőség legyen az Istennek
Pártyát fogja föl még a magyar nemzetnek
Legyen őrizője minden hiveinek
Mondjunk dicsiretet az ő szent nevinek.

23. Nosza jó vitézek az Istenre kérlek
Hogy amint én éltem ti is úgy éjjetek
A szegén árvákon essék meg szivetek
Ne legyen a magyar soha ellenségetek.

24. Hogyha valakitől valamit elvettem
Vagy a szegényeken erőszakot tettem
Vagy a szegényeken erőszakot tettem
Bátron holtom után legyen átok nevem.

25. Aki ez éneket rendelé versében
Vitéz Kádár István kesergő szívében
Csak alacsony soron s kevés érteimében
Ha nevét keresed, nézzed a versében.

Énekelté: Kozma József, 59 éves férfi, 1937. január 26-án Csíkjenőfalván. Egy szakaszt 26" alatt énekelt el.

Az ének szövege Ködi Farkas János, 1657-ben készült históriás szerzeményéből való részlet (Vitéz Kádár Istvánról való emlékezet). L. Thaly: *Vit. Énekek*, I. 1864. 161. l.; Deák F. *Irodalomtört. tanulmányok*, 1909. Balás kódex (Kolozsvári unit. koll.) 1183. sz. 51/b. 56/b. lap. V. ö. Szabó T. Attila: *Kézírtos Énekeskönyv*. Bartók: *Magyar Népdal*, 213. sz. Kodály: *Magyar Népzene*, VII. 37. sz.

Utolsónak két „házosító“, tempo giusto ritmusu dalt közlünk. A párosító dalok aligha mondhatók ősi örökségnek.

Tempo giusto.

Házosító.

Eredeti finalis.

Kovács Feri Székel Annát
Úgy lesi, megcsókolná s nem meri
Eje, haja, hm!

Fél az anyja megveri hm!
Megveri, seprüvel kikergeti
Eje, haja, hm!

Ég a gyertya a bódba hm!
A bódba, mérődik a pántlika
Eje, haja, hm!

Az a kislány méreti hm!
Méreti s az a legény fizeti
Eje, haja, hm!

Énekelték: Kovács Péterné és Péter Sándorné, 62, 54 éves asszonyok, 1937. január 29-én, Gyergyócsomafalván.

Változatai: Bartók: *A Magyar Népdal*, 310. sz.

Tempo giusto.

Gyér a szi - ta gyér a res - ta
 i - haj tö - rök - bú - za pat - tog raj - ta
 i - haj tö - rök bú - za pat - tog raj - ta.

Eredeti finalis.

Bíró Julcsa pattogtassa
 Ihaj Kovács Feri ropogtassa.
 Ihaj Kovács Feri ropogtassa.

Énekelték: Kovács Péterné és Péter Sándorné, 62, 54 éves asszonyok, 1937. január 29-én, Gyergyócsomafalván.

Dallammutató:

Dallam	Szótagszám	Sorvégzők	Ambitus
1.	4 × 12	4 b3 1	VII-9
2.	4 × 11	8 b3 4	VII-9
3.	4 × 8	1 b3 b3	VII-8
4.	4 × 6	4 8 1	1-8
5.	4 × 6	5 VII VII	1-8
6.	4 × 8	4 1 5	1-8
7.	8 8; 8 + 6; 8 + 6	b3 b3 VII	VII-8
8.	8 8; 6 + 7 + 6; 7 + 6	1 1 5	VII-7
9.	4 × 8 (+ 8)	3 2 2	1-5
10.	4 × 12	5 4 1	1-7
11.	8 + 10 + 5	4 1 1 (0)	1-6
12.	8 + 10 + 10	4 4 1 (0)	1-7

Mind zeneiróink, mind képzett népdalgyűjtőink többször, több helyen leszögezték a tudományos népdalgyűjtés helyes módját. Legutóbb Bartók Béla kézzelfoghatóan igazolta a fonográf-segédesszék nélkülözhetetlenségét. Felállította a követelményeket a szellemi felszerelést illetőleg is. Az ideális népzene-gyűjtőnek nyelvi- és fonetikai tudásra van szüksége, hogy a tájkiejtés legapróbb árnyalatait is lejegyezhesse; koreográfiai tudásra, hogy a zene és tánc közötti kapcsolatokat leírhasssa; általános folklór-ismeretre, hogy a népzene és népszokások összefüggéseit megállapíthassa; történeti településtörténeti ismeretre, nyelvismeretre van szüksége stb.⁴

⁴ Bartók Béla: *Miért és hogyan gyűjtsünk népzene-t.* 1936.

Teljes tudatában vagyok annak, hogy nemcsak az összes, de a fölállított követelményeknek talán egyikével sem rendelkezem. Hogy mégis följegyzem a látott és hallott anyagot a bicskával hájogót operáló ember módján, azért teszem, hogy egyrészt felhívjam azok figyelmét, akik a fenti követelmények birtokában vannak, másrészt, hogy megmenthessem — úgy ahogy tudom — a feltétlenül pusztulóban levő anyagot. Számomra élmény a testvéreim énekelt életbölcseiségét, történelem- és fajszeretetét hallgatni, s akkor lennék boldog, ha gyűjtésem bár egyetlen adatát a magyar tudomány hasznosíthatná.

Kolozsvár, 1937. szept. -7.

Dömökös Pál Péter.